



VURDERINGSSTRATEGI OG RETNINGSLINJER FOR VURDERING

RAPPORT FRA ARBEIDSGRUPPEN

UNIVERSITETET I BERGEN



Forsidefoto: Helge Skodvin/UiB

Arbeidsgruppens medlemmer:

Magnus Svendsen Nerheim – prosjektleder for digital vurdering i DigUiB og
Studieadministrativ avdeling (leder)

Stine Beate Balevik – seniorkonsulent ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Cecilie Boge – førsteamanuensis ved Studieadministrativ avdeling

Arild Raaheim – professor ved Program for universitetspedagogikk

Ingunn Voster – rådgiver ved Det psykologiske fakultet

Innholdsfortegnelse

Arbeidsgruppe for Vurderingsstrategi og retningslinjer for vurdering ved Universitetet i Bergen	3
Oppsummering av arbeidsgruppens arbeid og anbefalinger	5
Utdanningsutvikling	7
Erfaringer fra innføringen av digital vurdering og TALIDA-prosjektet.....	9
Fragmentering av informasjon og støttetjenester	10
Pedagogisk kompetanse i organisasjonen	10
Motivasjon og forventning.....	11
Økonomi og kostnader ved vurdering	11
Endringsbyråkrati.....	12
Rom- og ressurstilgang, campusutvikling og læringsareal.....	12
Vurderingssystem, -rutiner og heldigitalisering av vurdering	13
Begrensninger i reglement og retningslinjer	13
Oppsummering av erfaringer for utdanningsutvikling og anbefalte overordnede tiltak	14
Retningslinjer for vurdering ved Universitetet i Bergen	15
Utkast til Retningslinjer for vurdering ved Universitetet i Bergen	15
Overordnet mål for vurdering.....	15
Vurderingens siktemål og form	16
Vurderingskriterier og karaktersetting?	17
Sensorveiledning	17
Vurderingsform	17
Arbeidsgruppens anbefaling – Retningslinjer for vurdering	18
Forventningsavklaringer.....	19
Hva forventes av UiBs studenter?	19
Hva kan forventes av UiBs ansatte?.....	19
Arbeidsgruppens anbefalinger – Forventningsavklaring.....	20
Utdanningsutvikling frem mot 2021/2022.....	21
Kommende revisjon av Universitets- og høyskoleloven	21
Tiltak for å tilrettelegge for utdanningsutvikling.....	21
Veiledning for bruk av vurderingsformer	21
Lokale og nasjonale insentivordninger for utdanningsutvikling	22
Koordinering av støttetjenester for utdanningsutvikling ved UiB.....	23
Arbeidsgruppens anbefalinger – Utdanningsutvikling frem mot 2021/2022	24
Appendiks	25
Appendiks 1: Forslag til revidert Gjensidig avtale mellom studenter og UiB om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen	25
Appendiks 2: Forslag til revidert tekst i Semesterregisteringen som trekker ut hovedpunktene i gjensidig avtale	28
Appendiks 3: Forslag til hvordan innarbeide forventning til aktiv læring i alle emnesider på nett	29
Appendiks 4: Forslag til Gjensidig avtale mellom UiB og ansatte om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen	30

ARBEIDSGRUPPE FOR VURDERINGSSTRATEGI OG RETNINGSLINJER FOR VURDERING VED UNIVERSITETET I BERGEN

Studieadministrativ avdeling ved Universitetet i Bergen besluttet 3. april 2018 å sette ned en arbeidsgruppe for å utarbeide et forslag til vurderingsstrategi for UiB. Gruppen har hatt 8 arbeidsmøter.

Arbeidsgruppen har bestått av:

Magnus Svendsen Nerheim – prosjektleder for digital vurdering i DigUiB og Studieadministrativ avdeling¹ (leder)

Stine Beate Balevik – seniorkonsulent ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Cecilie Boge – førsteamanuensis ved Studieadministrativ avdeling

Arild Raaheim – professor ved Program for universitetspedagogikk

Ingunn Voster – rådgiver ved Det psykologiske fakultet

Arbeidsgruppen har konsultert Robert Gray ved Program for universitetspedagogikk, Kari Bjørge Johnsen, Per Gunnar Hillesøy og Tove Stensland ved Studieadministrativ avdeling. Vi takker for deres bidrag.

Arbeidsgruppen ble gitt følgende mandat:

1. Utarbeide forslag til en strategi for vurdering ved UiB, som:
 - a. Konkretiserer overordnede mål for vurdering ved UiB med utgangspunkt i UiBs Handlingsplan for kvalitet i utdanningen.
 - b. Konkretiserer områder i UiBs reglement og retningslinjer som setter eller kan oppfattes å sette begrensninger på utdanningsutviklingen ved UiB, og så langt det er mulig, foreslå presiseringer/endringer.
 - c. Fremhever andre begrensninger for utdanningsutvikling (f.eks. mangel på lærings- og vurderingsverktøy eller begrensninger i andre system).
2. Utarbeide pedagogiske og administrative retningslinjer for vurdering i lys av dagens reglement.
3. Foreslå en videre tverrfaglig samarbeidsstruktur i driftslinjene for videreføring av utviklingen av UiBs reglement og retningslinjer etter at arbeidsgruppen har fullført sitt arbeid.

¹ Frem til juni 2018, nåværende prosjektleder for UiB læringslab temaområde Verktøy- og tjenesteutvikling.

Arbeidsgruppen har tolket mandatet slik:

Gruppen har valgt å tolke utdanningsutvikling i bred forstand, selv om mandatet i stor grad peker på begrensninger i reglement og retningslinjer som kan skape barrierer/hindringer. Etter dialog med oppdragsgiver underveis i prosessen har arbeidsgruppen høsten 2018 fokusert på å skape et grunnlag for videreutvikling av vurdering som beskrevet i oppsummeringen.

1. Utarbeide et utkast til retningslinjer for vurdering ved UiB.
2. Konkretisere områder som setter eller kan oppfattes å sette begrensninger for utdanningsutviklingen ved UiB.
3. Utarbeide tiltak for å ta i bruk retningslinjer for vurdering.

OPPSUMMERING AV ARBEIDSGRUPPENS ARBEID OG ANBEFALINGER

Arbeidsgruppen har fokusert på å skape et grunnlag for videreutvikling av vurdering gjennom å:

- Oppsummere nasjonale og lokale forventninger til utvikling av undervisning og vurdering for å fremme læring (utdanningsutvikling).
- Ta utgangspunkt i erfaringer fra utdanningsutviklingsprosjekt ved UiB for å synliggjøre begrensninger for utdanningsutvikling.
- Utarbeide et utkast til retningslinjer for vurdering.
- Adressere forventningene til undervisning, vurdering og læring blant UiB og våre ansatte og studenter, og hvordan disse bedre kan synliggjøres.
- Fremheve tiltak som legger til rette for utdanningsutvikling frem mot den kommende revisjonen av Universitets- og høyskoleloven (estimert implementert 2021/2022).

Arbeidsgruppens samlede anbefalinger er:

Overordnede tiltak

- Videre satsning på UiBs tiltak for utdanningsutvikling på tvers av alle nivå i organisasjonen. Utviklingstiltakene må kunne favne en enkeltundervisers behov for støtte og sparring i utvikling av eget kursinnhold, til totalrevisjoner av studieprogram.
- Økt fokus på tjenester fremfor system blant UiBs systemeiere, herunder utvikling av samkjørte kompetansehevingstiltak for UiBs ansatte.
- Utarbeidelse av en helhetlig plan for videre utvikling av vurderingssystem og medfølgende vurderingsrutiner ved UiB.
- Revisjon av de økonomiske insentivene for utdanningsutvikling, særlig med tanke på undervisningsregnskap.
- Videreføring av mulighet for å søke dispensasjon fra studieforskriften ut over prøveperioden for å legge til rette for størst mulig handlingsrom for utdanningsutvikling.
- Kartlegging, revisjon og forbedring/forenkling av (de byråkratiske) prosessene knyttet til utdanningsutvikling.

Retningslinjer for vurdering

- Retningslinjer for vurdering ved Universitetet i Bergen tas videre i linje til Utdanningsutvalget for forankring ved institusjonen.

Forventningsavklaring

- Omdøpe sørviseerklæringen til *Gjensidig avtale*.
- Revidere innhold i *Gjensidig avtale* for studenter for å gjenspeile faktiske forventninger
- Økt synlighet av innholdet i *Gjensidig avtale* for studentene gjennom:
 - Revidert tekst i Semesterregisteringen som trekker ut hovedpunktene
 - Innarbeide forventninger til aktiv læring på alle emnesider på nett
- Implementere *Gjensidig avtale mellom UiB og ansatte om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen*.

Utdanningsutvikling frem mot 2021/2022

- Videre satsning på lokal og ekstern finansiering av utdanningsutviklingsprosjekt, der UiB læringslab fungerer som koordinator av støttetjenester.
- Økt satsning på koordinering av støttetjenester og utvikling innen utdanningsutvikling, med særlig fokus på samarbeid mellom undervisere, administrative og pedagoger.

Arbeidsgruppen vil, med forventning om at utkastet til retningslinjer for vurdering levert 11. januar 2019 tas videre og vedtas, fortsette og fullføre arbeidet som beskrevet i mandatet våren 2019. Dette innebærer at arbeidsgruppen innen 1. mai 2019 vil utarbeide *Veiledning for bruk av vurderingsformer* og andre tiltak for å ta i bruk retningslinjene for vurdering.

UTDANNINGSUTVIKLING

Både internasjonalt og nasjonalt har vi de senere årene sett en økt oppmerksomhet rundt utvikling av undervisning og vurdering for å fremme læring (utdanningsutvikling). I 2015 satte Norgesuniversitetet (nå del av Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning) ned en ekspertgruppe for digital vurdering, der UiBs representant var faglig leder.² I Meld. St. 16 (2016-2017) *Kultur for kvalitet* er det klare forventninger til at fagmiljøene benytter lærings- og vurderingsformer som understøtter dybdelæring og som sikrer at studentene oppnår læringsutbyttet, noe som også er gjenspeilet i *UiBs Handlingsplan for kvalitet i utdanning 2017-2022*. I tillegg til utviklingsarbeid ved UiBs fakulteter og institutter, er det iverksatt flere overordnede tiltak, blant annet gjennom samlokalisering av sentrale læringsstøttemiljø i UiB læringslab i Media City Bergen, implementering av nye læringsverktøy i form av læringsplattform og digitalt vurderingssystem, samt fagnære utviklingsprosjekt som Teaching and Learning in the Digital Age (TALIDA).

Initiativene sammenfaller godt med innføringen av digitale verktøy for læring, som kan sies å være en av flere katalysatorer for utdanningsutvikling. Innføringen av digital vurdering har gitt gevinster blant annet i form av økt likebehandling, en bedre sensurprosess, og at studentene får benyttet samme skriveverktøy som de ellers bruker til daglig. Arbeidsgruppen erfarer at ved innføringen av digital vurdering har det pedagogiske grunnlaget for vurdering ofte kommet i andre rekke. Ordningen har i første rekke betydd at en har «satt strøm på papiret», at vurderingen gjøres digitalt, men at vurderingsformen(e) er de samme som tidligere. Dette gjenspeiles i de oppsummerte hovedutfordringene ved innføringen av digital vurdering som fremkommer i en nylig publisert artikkel skrevet av medlemmene i Norgesuniversitetets ekspertgruppe for digital vurdering (Tabell 1)³. De samme utfordringene blir løftet frem i kvalitetsmeldingen, som peker på at utfordringene ligger i å bruke mulighetene som vurderingsformer åpner for.

Tabell 1: Uttrekk av de største utfordringene ved innføring av digital vurdering i høyere utdanning³

Hovedutfordring	Andel svar
Mangel på relevant kunnskap om alternative vurderingsformer og/eller hvordan bruke teknologi i vurdering	40%
Mangel på digital kompetanse i faglig eller administrativ linje	19%
Tidsbegrensninger i implementeringen legger ikke til rette for å lære nye digitale løsninger	19%

² <https://norgesuniversitetet.no/ekspertgruppe/digital-vurdering>

³ Raaheim, A.; Mathiassen, K; Moen, V; Lona, I; Gynnild, V; Bunæs, B.R.; & Hasle, E.M. (2018). «Digital assessment – how does it challenge local practices and national law? A Norwegian case study» in *European Journal of Higher Education*, 02 November 2018, p.1-13. DOI: 10.1080/21568235.2018.1541420.

Gjennom å realisere det potensialet som eksisterer i tilgjengelige digitale verktøy og ved å benytte seg av den drivkraften innføringen av digitale verktøy har skapt, ligger alt til rette for at UiB kan lede an i arbeidet med en systematisk utprøving av alternative undervisnings- og vurderingsformer. Dette arbeidet må understøttes av tilstøtende utviklingsprosesser i pågående emne- og programrevisjoner.

Erfaringer fra innføringen av digital vurdering og TALIDA-prosjektet

Arbeidsgruppen har tatt utgangspunkt i erfaringer fra **prosjekt for innføringen av digital vurdering** (2015-2018) og utdanningsutviklingsprosjektet **Teaching and Learning in the digital age (TALIDA)** (2016-2019) for å konkretisere erfarte hindringer for utdanningsutvikling.

Hovedfokus for prosjekt digital vurdering var å implementere rutiner og systemer for digitalisering av vurderingsprosesser og eksamensavvikling ved UiB og innføring av vurderingsløsningen Inspira Assessment.⁴ Prosjektet gikk ikke aktivt inn for å endre vurderingspraksis ved UiB, og i mange tilfeller ble det satt strøm på skoleeksamenspapiret fremfor å utvikle vurderingsarbeidet. TALIDA har som mål å revidere over 20 emner med fokus på meningsskapende helhet, og bruk av digitale verktøy der det fremmer læring.⁵

Erfaringene omfatter:

- Fragmentering av informasjon og støttetjenester
- Pedagogisk kompetanse i organisasjonen
- Motivasjon og forventning
- Økonomi og kostnader ved vurdering
- Endringsbyråkrati
- Rom- og ressurstillgang, campusutvikling og læringsareal
- Vurderingssystem, -rutiner og heldigitalisering av vurdering
- Begrensninger i reglement og retningslinjer

⁴ <https://www.uib.no/diguib/78630/digital-vurdering>

⁵ <https://norgesuniversitetet.no/prosjekt/teaching-and-learning-in-the-digital-age>

Fragmentering av informasjon og støttetjenester

Innføringen av nye verktøy for læring og læringsaktiviteter (MittUiB) og vurdering (Inspera Assessment) ved UiB har medført et behov for økning i digital kompetanse for faglig og administrativt ansatte. Det har vært store forskjeller i hvordan fagmiljø har tilnærmet seg en ny digital hverdag. Tilbakemeldingene underveis i innføringen av digital vurdering viser til at relevant informasjon og støttetjenester er fragmentert, og er knyttet opp mot et enkelt system (f.eks. Inspera Assessment) fremfor en tjeneste (f.eks. bruk av digitale verktøy for å fremme læring).

Et av de grunnleggende målene i TALIDA har vært å kunne tilby spisskompetanse innen utdanningsutvikling og læringsverktøy- og tjenester som støtte til den enkelte underviser, for å fremme utdanningsutvikling på enkeltemner. Det viser seg at det er en utfordring at utdanningsutviklingsprosesser ofte skjer som en respons på konkrete frister (studieplanendringer) og at det ikke dedikeres nok tid til en gjennomgående refleksjon om utviklingen innen mange emner. Dette medfører at en utviklingsprosess som i seg selv krever både tid og modning, reduseres til forventninger om at «noen» skal ha et «rett» svar på hvordan undervisning og vurdering på et emne skal gjøres på best mulig måte. Basert på tilbakemeldinger fra prosjektdeltakere har en langsiktig utvikling av revisjonsplanene av respektive emner, gjennom et pedagogisk fundamentert revisjonsprogram, dialog og diskusjon mellom prosjektdeltakerne, og individuell støtte innen pedagogisk- og verktøykompetanse vært en suksess.

Arbeidsgruppen ser det som essensielt at UiBs videre arbeid innenfor disse områdene koordineres på tvers av avdelinger og nivå. Det er per i dag mange som jobber med disse problemstillingene, ofte uavhengig av eller uvitende om hverandre, og på ulike måter. Den pågående utviklingen i UiB læringslabs satsningsområder for Læringsdesign og Verktøy- og tjenesteutvikling, i kombinasjon med et økt tjenestefokus blant systemeierne ved Studieadministrativ avdeling, viser at UiB er på vei i riktig retning for å adressere denne utfordringen.

Pedagogisk kompetanse i organisasjonen

Erfaringer fra TALIDA viser at det er sprikende dybde i den pedagogiske kompetansen til både faglige og administrativt ansatte. UiB tilbyr kompetanseheving innen pedagogisk kompetanse gjennom Program for Universitetspedagogikk (UPED). Arbeidsgruppen ser positivt på et økende fokus på samarbeid mellom UPED og andre sentrale (UiB læringslab, SA-læringsstøtte, Universitetsbiblioteket mfl.) og lokale støttemiljø (bioCEED, Pedagogisk akademi på MatNat, Enhet for læring ved MED mfl.) for en økende samkjøring og koordinering av kompetansehevende tiltak.

Motivasjon og forventning

I innføringen av digital vurdering erfarte prosjektet at pionerene for implementering både kom fra egeninteresse (bottom-up) og basert på en kollektiv satsning innen enkelte fagområder (top-down). Kulturendring for å jobbe med kvalitet i utdanning tar tid. Motivasjon og forventning gjennom økonomiske insentiv (f.eks. meritteringsordninger eller utviklingsmidler), og ved at det over tid skapes en kollegial kultur og felles terminologi for utdanningsutvikling (f.eks. pedagogisk mappe), vil legge til rette for utvikling gjennom å frikjøpe og/eller forsvare bruk av tid, og legge til rette for økt fokus på utdanningsutvikling. Arbeidsgruppen erfarer at det i økende grad er en kollektiv satsning på utdanningsutvikling (bl.a. økt mengde søknader om insentivmidler, satsning på meritteringsordninger etc.), fremfor den mer individuelle motivasjonen og ønske om endring erfart i innføringen av digital vurdering og TALIDA.

Det pågående arbeidet med kontinuerlig fokus på utdanningsutvikling i liten (emne) og stor (program) skala, blant annet gjennom UiB læringslabs temaområde Læringsdesign, legger til rette for et mer systematisk fokus på utdanningsutvikling ved UiB.

Økonomi og kostnader ved vurdering

Bruken av skole- og hjemmeeksamen som vurderingsform har ikke bare en dyp kulturell forankring i utdanningene, det har også en økonomisk komponent ved at det relativt sett er små kostnader forbundet med gjennomføringen av skole- og hjemmeeksamen. Erfaringer fra TALIDA viser at ønskede utdanningsutviklingstiltak på emner ofte blir stoppet underveis, da det ikke finnes personressurser eller mulighet for å ansette disse for å gjennomføre pedagogisk fundamenterte læringsopplegg. Utdanningsutvikling ved UiB vil alltid være en avveining mellom læringseffekten for studentene og økonomisk kostnad, men dersom en ikke budsjetterer for økte kostnader til vurdering ved overgangen fra den «mest økonomiske» vurderingsformen skole- og hjemmeeksamen til vurderingsformer som er større grad oppfyller retningslinjene for vurdering ved UiB, vil utviklingshastigheten være lav.

Videre fremstår det eksisterende undervisningsregnskapet, der undervisere blant annet belønnes med flere undervisningstimer for planlegging og gjennomføring av tradisjonelle forelesninger enn mer aktiviserende undervisningsaktiviteter som seminarer, som direkte motstridende mot retningslinjene for vurdering og UiBs handlingsplan for kvalitet i utdanningen.

Endringsbyråkrati

Prosessene for gjennomføring av endringer i undervisning og vurdering er, avhengig av fakultet, lagt til halvårlege eller årlige frister for å melde inn studieplanendringer, med effekt i påfølgende studieår. UiBs reglement legger føringer for detaljeringsnivået i emner og program for å gi studentene et forutsigbart studie- og emnetilbud. Erfaringer fra TALIDA tilsier allikevel at praksis knyttet til endringene varierer stort mellom fakultet, og at utdanningsutviklingstiltak hos enkelte av deltakerne på rent pedagogisk grunnlag har blitt stoppet underveis i behandling på institutt og fakultet. Tilbakeslag så sent i utdanningsutviklingsprosessen setter en effektiv stopper for den ønskede utviklingen mot aktiviserende undervisnings- og vurderingsformer.

Generelt sett kan endringsprosessene knyttet til læring ofte kategoriseres som tunge, kompliserte og lite etterprøvbare. Et økt fokus på strømlinjeforming av disse, herunder implementering av digitale støtteverktøy for enklere prosessgjennomføring, vil kunne være et viktig steg i å øke kvalitetsutviklingstakten ved UiB. Arbeidsgruppen er kjent med at NTNU nylig har startet opp et prosjekt for «Forbedring av studieplanprosessen og digitalisering av kvalitetssystem for utdanning».⁶

Rom- og ressurstilgang, campusutvikling og læringsareal

Mer aktive undervisnings- og vurderingsformer stiller nye krav til undervisningsrom og digitale ressurser, f.eks. flyttbart møblement og mulighet for skjermopptak. Erfaringer fra TALIDA viser at det underveis i en utdanningsutviklingsprosess vil oppstå situasjoner der rom og ressurstilgang vil være en hindring, men at systemeiere, administrative og teknisk ansvarlige for disse har vært svært løsningsorienterte og åpne for dialog om forbedring. Det pågår en utvikling av aktive læringsrom ved UiB, blant annet gjennom pilotprosjekter på Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

I Meld. St. 4 *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019-2028*, peker Kunnskapsdepartementet nettopp på at den fysiske utformingen av læringsarealer påvirker hvilke undervisnings- og læringspraksiser som er mulige. Departementet fremhever at universitetene og høyskolene må utforme de fysiske læringsarealene slik at studentene trives, lærer det de skal og får optimalt læringsutbytte. I 2018 ble rapporten *Fysiske læringsarealer for fremtiden* ferdigstilt, skrevet på oppdrag fra UiBs utdanningsutvalg. Denne rapporten peker m.a. på viktigheten av at pedagogiske prinsipper legges til grunn for utviklingen av det fysiske læringsmiljøet og behovet for en sentral funksjon som koordinerer dette arbeidet.⁷

⁶ Prosjektbeskrivelse Forbedring av studieplanprosessen og digitalisering av kvalitetssystem for utdanning ved NTNU https://innsida.ntnu.no/documents/portlet_file_entry/10157/Studieplanprosjektet+prosjektdefinisjon+25.09.18.pdf/e371e748-cca0-4540-8fd8-1bb03b95d469?status=0

⁷ https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/uiib_fysiskelaeringsmiljo-digital.pdf

Vurderingssystem, -rutiner og heldigitalisering av vurdering

Tradisjonelt har det vært tydelige skillelinjer mellom undervisning og vurdering ved UiB. Innføringen av læringsstøttesystem (Mitt UiB) og vurderingssystem (Inspira Assessment) har derimot, i kombinasjon med økt fokus på læringskvalitet, medført at skillelinjene mellom undervisning og vurdering viskes ut. Et økt fokus på både formativ og summativ vurdering, i kombinasjon med hurtig innføring av digitale støttesystem, har ført til et fragmentert systemlandskap for undervisning og vurdering. Tommefingerregelen for systembruk har vært at formativ vurdering uten karaktersetting gjennomføres i læringsstøttesystem(et), og vurdering med karakter gjennomføres i vurderingssystemet. Dette fungerer enn så lenge godt nok, men med økt fokus på meningsskapende helhet og økt samtidig bruk av flere digitale læringsressurser, forventes det et økt behov for avklaringer knyttet til hvilke(t) system som skal brukes til hva, og hvordan disse systemene henger sammen.

Arbeidsgruppen mener UiB kan ha mye å tjene på å utarbeide en helhetlig plan for hvordan vurderingssystem og medfølgende vurderingsrutiner skal se ut, for å i økt grad kunne hente ut kvalitative gevinster knyttet til økt bruk av pedagogisk fundamenterte vurderingsformer, og kvantitative gevinster knyttet til effektiv sensur og begrunnelse av høy kvalitet samt effektiv administrasjon.

Begrensninger i reglement og retningslinjer

En erfaring fra innføring av digital eksamen, TALIDA og den generelle utdanningsutviklingen ved UiB er at mange peker på UiBs Forskrift om opptak, studier, vurdering og grader som en stor utfordring i den pågående utdanningsutviklingen. Det er mange eksempler på at pedagogisk fundamenterte utdanningsutviklingstiltak ikke blir utarbeidet eller implementert i sin helhet som følge av de faktiske eller oppfattede begrensningene som settes av UiBs reglement og retningslinjer. Ulike mer eller mindre relevante tolkninger av regelverket kan virke destruktivt og demotiverende i forsøk på å drive utdanningsutvikling ved UiB i dag. En felles fortolkning og forståelse av regelverket er nødvendig for å lykkes med målsetningene både fra nasjonalt og institusjonelt hold.

Erfaringer fra prøveordningen Søknad om dispensasjon fra Forskrift om opptak, studier, vurdering og grader

Høsten 2017 vedtok Universitetsstyret sak 145/2017 ny §1.2 i Forskrift om opptak, studier, vurdering og grader ved Universitetet i Bergen (studieforskriften). Saken var spilt inn av Institutt for biovitenskap. Den nye paragrafen åpner for at fagmiljø etter søknad kan få dispensasjon fra deler av studieforskriftens kapittel 5-7 ved utprøving av nye eller alternative lærings-, undervisnings- og vurderingsformer. Forskriftsendringen åpner for mange muligheter innen utdanningsutvikling, men omfatter ikke studentenes klagerett på vurderingsvedtak, som er regulert i Universitets- og høyskoleloven (UH-loven). Studentenes klagerett er en kompliserende faktor ved utvikling av nye vurderingsformer og det er flere eksempler på kreativ bruk av spesifikke vurderingsformer (særlig mappevurdering) for å omgå begrensningene dagens klagerett legger på valg av vurderingsformer for aktiv læring. UiB læringslab har opprettet et team som støtter utformingen og valideringen av søknader om dispensasjon fra studieforskriften.

Så langt er Institutt for biovitenskap det eneste fagmiljøet som har søkt om dispensasjon fra forskriften. Basert på erfaringen fra pågående utdanningsutviklingsprosjekt (e.g. TALIDA) er det overraskende at ikke flere har søkt om dispensasjon fra studieforskriften. Arbeidsgruppen har ikke gjennomført en systematisk undersøkelse av årsaken til at det ikke er flere som har søkt, men har gjennom sporadisk dialog med fagmiljø fått inntrykk av at det er utfordrende å konkretisere ønskede endringer i tidsperioden etter muligheten for dispensasjon kom på plass. I tillegg er det en usikkerhet knyttet til tilnærming og kunnskap om alternative undervisnings- og vurderingsformer.

Opplevelsene er symptomatiske med det tidligere beskrevne fragmenterte utdanningsutviklingslandskapet. Det er ikke tvil om at muligheten til å få dispensasjon fra deler av studieforskriften vil kunne være et viktig verktøy i utprøvingen av nye undervisnings- og vurderingsformer ved UiB, og at man med økt systematisk arbeid for og kompetansebygging mot utdanningsutvikling vil se en økning i fagmiljø som prøver ut nye undervisnings og vurderingsformer.

Oppsummering av erfaringer for utdanningsutvikling og anbefalte overordnede tiltak

De erfarte hindringene for utdanningsutvikling varierer mellom UiBs fakulteter og institutter. Årsakene til begrensningene er ofte komplekse og spenner gjerne gjennom hele UiB og eller nasjonalt, på tvers av fagområder og organisatoriske enheter.

Å videre avgrense problemstillingene og komme med konkrete tiltak faller utenfor arbeidsgruppens mandat, men arbeidsgruppen anbefaler følgende overordnede tiltak:

- Videre satsning på UiBs tiltak for utdanningsutvikling på tvers av alle nivå i organisasjonen. Utviklingstiltakene må kunne favne en enkeltundervisers behov for støtte og sparring i utvikling av eget kursinnhold, til totalrevisjoner av studieprogram.
- Økt fokus på tjenester fremfor system blant UiBs systemeiere, herunder utvikling av samkjørte kompetansehevingstiltak for UiBs ansatte.
- Utarbeidelse av en helhetlig plan for videre utvikling av vurderingssystem og medfølgende vurderingsrutiner ved UiB.
- Revisjon av de økonomiske insentivene for utdanningsutvikling, særlig med tanke på undervisningsregnskap.
- Videreføring av mulighet for å søke dispensasjon fra studieforskriften ut over prøveperioden for å legge til rette for størst mulig handlingsrom for utdanningsutvikling.
- Kartlegging, revisjon og forbedring/forenkling av (de byråkratiske) prosessene knyttet til utdanningsutvikling.

Arbeidsgruppen har jobbet videre med konkrete tiltak knyttet til Retningslinjer for vurdering ved UiB, forventningsavklaringer for studenter og ansatte samt utdanningsutvikling frem mot 2021/2022, og kommer med spesifikke anbefalinger for disse områdene senere i rapporten.

RETNINGSLINJER FOR VURDERING VED UNIVERSITETET I BERGEN

For å kunne legge til rette for en ønsket utvikling innen vurdering, er det behov for å trekke opp de strategiske målene og grunnprinsippene som vil understøtte pedagogisk fundamentert nytenkning rundt vurdering, retningslinjer for vurdering. I Raaheim et al. (2018) sine undersøkelser kom det frem at få, om noen, av de norske UH-institusjonene har en vurderingspolicy. Ekspertgruppen for vurdering definerer vurderingspolicy som følger i artikkelen:

An assessment policy is a set of guidelines applicable to assessment within a particular institution (Gynnild 2017). This set of guidelines points to and explains the underlying principles in assessment, and may be followed by an assessment guide which describes different assessment methods.⁸

«Policy» kan etter arbeidsgruppens mening ikke oversettes i samme kontekst fra engelsk til norsk, og bør derfor ikke brukes. Vi har landet på at retningslinjer for vurdering bedre definerer «assessment policy» enn vurderingsstrategi.⁹

Arbeidsgruppen har utarbeidet et utkast til retningslinjer for vurdering, som vil være med og danne grunnlag for det videre strategiske og praktiske arbeidet med vurdering og utdanningsutvikling ved UiB.

Utkast til Retningslinjer for vurdering ved Universitetet i Bergen

Overordnet mål for vurdering

Vurdering er et sentralt element ved akademisk virksomhet og inngår som en viktig del av undervisnings- og læringsprosessene ved institusjonen. Både undervisnings- og vurderingsaktivitetene tar utgangspunkt i de spesifikke fagenes egenart og tradisjoner. Universitetet i Bergen arbeider for at undervisning, læring og vurdering sammen skal utgjøre en meningsfull helhet. Det innebærer at undervisningens innhold og form, sammen med de vurderingsformer som benyttes, skal sikre at gjeldende læringsutbytte i form av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse oppnås. Et overordnet mål er å sikre at UiBs kandidater har de kunnskaper og ferdigheter som fagene krever, og som gjør dem i stand til å møte fremtidige utfordringer og læringsoppgaver. Ved Universitetet i Bergen er det et mål at studentene skal få variert erfaring, både i å bli vurdert, men også med å vurdere seg selv og sin egen læring.

⁸ Raaheim et al., 2018, s. 3.

⁹ Jfr. blant annet begrepsdefinisjon og etablerte tolkninger
<https://keydifferences.com/difference-between-strategy-and-policy.html>

Vurderingens siktemål og form

Vurdering kan ha flere siktemål og kan gjennomføres på ulike måter. Vurderingens siktemål kan være formativt, med vekt på læring for studentene, summativt, med vekt på kontroll av studentenes læring eller diagnostisk, med vekt på å sikre informasjon om hvordan vurderingsprosessen, inkludert vurderingsform og sensur, fungerer. Når det gjelder vurderingsform kan vi skille mellom:

vurdering av læring
vurdering *for* læring
vurdering *som* læring

Vurdering av læring (summativ vurdering/sluttvurdering) innebærer et klart skille mellom undervisnings- og læringsaktiviteter på den ene siden, og vurdering på den andre. Denne vurderingsformen har sine røtter i behavioristisk læringsteori, der læring blir betraktet som akkumulasjon av kunnskap. Siktemålet for denne måten å vurdere på er (først og fremst) å kontrollere hva og hvor mye studentene har tilegnet seg av gjeldende kunnskaper, ferdigheter og kompetanser. Den tradisjonelle eksamenen (skriftlig eller muntlig skole- eller hjemmeeksamen) er et eksempel på summativ vurdering.

Ved **vurdering for læring (formativ vurdering/underveisvurdering)** er siktemålet å koble vurdering til pågående undervisnings- og læringsaktiviteter, f.eks. ved at studentene får tilbakemelding på eget arbeid med muligheter for å forbedre dette før endelig vurdering. Det teoretiske bakteppet for denne vurderingsformen finner vi innenfor konstruktivismen, der læring blir betraktet som en aktiv konstruksjonsprosess. Den lærende tar imot informasjon, tolker den og knytter den sammen med tidligere erfaring og kunnskap som fører til ny forståelse. Der summativ vurdering finner sted separat fra og etter at undervisnings- og læringsaktiviteter er avsluttet, og målet er å kontrollere hva og hvor mye studentene har tilegnet seg, skjer formativ vurdering underveis som en integrert del av læringen ettersom selve læringsprosessen også er viktig å vurdere. Tilbakemelding fra underviser er et viktig bidrag for å hjelpe studentene med å bevisstgjøre egen læring. Arbeid med, og tilbakemelding på, ulike dokumentasjonsoppgaver som skal inngå i en mappe er eksempel på formativ vurdering. I tilfeller hvor hele eller deler av mappen legges frem for sluttvurdering, får vi en kombinasjon av formativ og summativ vurdering.

Vurdering som læring («sustainable assessment»/studentmedvirkende vurdering) skiller seg fra de to førstnevnte ved at studentene aktivt trekkes inn i vurderingsprosessen, f.eks. ved at de bidrar i forbindelse med utvikling av vurderingskriterier, og i vurderingen av seg selv (egenvurdering) og medstudenter (kollegavurdering). Det teoretiske grunnlaget for denne måten å vurdere på, finner vi innenfor sosiokulturelle perspektiv på kunnskap og læring, som innebærer at kunnskap blir konstruert gjennom samhandling i en bestemt kontekst og faglig praksis. Der studentene blir gjenstand for vurdering ved så vel summativ som formativ vurdering, er siktemålet ved studentmedvirkende vurdering å gjøre vurdering til en læringsaktivitet som også bidrar til å utvikle studentenes overførbare ferdigheter.

Vurderingskriterier og karaktersetting?

Vurdering kan baseres på ulike prinsipper eller vurderingskriterier; *normbasert vurdering*, *kriteriebasert vurdering* eller *ipsativ vurdering*. Normbasert vurdering gjøres med referanse til en bestemt standard, det som regnes som en gjennomsnittlig prestasjon, og sammenligningen gjøres mellom representanter for en gitt populasjon. Ved kriteriebasert vurdering er standarden satt i form av visse forhåndsdefinerte kriterier som sier noe om hvilken og hvor mye kunnskap studentene skal ha tilegnet seg, og som studentene vurderes i forhold til. Ved ipsativ vurdering er standarden studentens egen prestasjon. Den enkelte student sammenlignes med seg selv, og vurderingen er et uttrykk for hvordan vedkommende utvikler seg over tid. Ofte vil vurderingen ha innslag av alle disse prinsippene, ettersom vurdering alltid innebærer skjønn. Ved Universitetet i Bergen er det et overordnet mål for vurdering at denne gjøres i form av kriteriebasert vurdering. Karaktersetting gjøres i henhold til Universitets- og Høgskolerådets generelle karakterbeskrivelser.

Sensorveiledning

I universitets- og høyskoleloven er det fastsatt at det skal utarbeides skriftlig sensorveiledning til alle eksamener (§ 3.9 (2)). Denne skal være tilgjengelig for kandidatene etter at karakterene er fastsatt (§ 5.3 (3)). Ved Universitetet i Bergen er det vedtatt allmenne retningslinjer for slik sensorveiledning.

Vurderingsform

Vurderingsformen må ses i sammenheng med gjeldende læringsutbytter og de øvrige undervisnings- og læringsaktiviteter. Valg av vurderingsform må også gjøres i lys av noen overordnede prinsipper som:

Pålitelighet

Handler om konsistens i vurdering, altså at samme prestasjon blir gitt samme vurdering av på ulike tidspunkt og/eller av ulike vurderingspersoner.

Gyldighet

Handler om at en får målt/dokumentert det som faktisk er intensjonen med vurderingen. Det gis ulike aspekter av gyldighet, for eksempel prediktiv gyldighet og innholdsgyldighet.

Autentisitet

Betyr at dokumentasjon/besvarelser til vurdering er laget av den som står som forfatter og ingen andre. Vesentlig spørsmål i forbindelse med integritet i utdanning, plagiering, kildebruk mv.

Samsvar

Handler om at vurderingen skal samsvare med fagets egenart og med lærings, arbeids- og undervisningsformene som er planlagt. Til sammen skal læring, undervisning og vurdering utgjøre en meningsfull helhet.

Transparens

Gjelder felles forståelse av vekting av ulike oppgaver til eksamen, eller vekting av ulike deler av en samlet portefølje. Tilgang til sensorveiledning/scorings skjema.

Rettferdighet

Vurderingen må legges opp slik at den yter rettferdighet til kandidatens bidrag, og at den ikke diskriminerer på grunnlag av forhold som rase, kjønn, etnisitet, språk eller alder.

En bestemt vurderingsform vil ikke kunne tilfredsstillende alle disse prinsippene like godt, og det er derfor behov for å gjøre en viss avveining. En slik avveining må blant annet gjøres med utgangspunkt i fagenes læringsutbyttebeskrivelser.

Arbeidsgruppens anbefaling – Retningslinjer for vurdering

- Retningslinjer for vurdering ved Universitetet i Bergen tas videre i linje til Utdanningsutvalget for forankring ved institusjonen.

Se avsnitt om Utdanningsutvikling frem mot 2021/2022 for tiltak for å sette retningslinjene ut i live.

FORVENTNINGSAVKLARINGER

Hva forventes av UiBs studenter?

UiBs forventninger til studentene og studentenes forventninger til UiB er nedfelt i Sørviserklæringa om undervisning, vurdering og eksamen.¹⁰

I dag godtar studentene at de har lest innholdet i sørviserklæringen i forbindelse med semesterregistreringen i Studentweb hvert semester. Sørviserklæringen ligger som en av flere UiB-regler som skal leses som et ledd i del 1 av bekreftelse av utdanningsplan. I studieåret 2017-2018 ble Sørviserklæringen for undervisning, vurdering og eksamen lest av 66 unike brukere (4 promille av studentmassen). Dette betyr i praksis at studentene i svært liten grad er oppmerksomme på hva som forventes av dem som studenter og hva de kan forvente av UiB.

Dagens sørviserklæring er i stor grad tilpasset tradisjonelle undervisnings- og vurderingsformer, og tydeliggjør ikke forventningene dagens læringsformer tilstreber. Arbeidsgruppen mener dagens sørviserklæring bør revideres og samtidig bytte ut begrepet sørviserklæring da dette virker noe utdatert med henblikk på studentenes aktive rolle i lærings- og vurderingssituasjoner. Vi foreslår å omdøpe sørviserklæring til *Gjensidig avtale mellom studenter og UiB om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen*, og har lagt ved et revidert utkast til denne.

Hva kan forventes av UiBs ansatte?

Økte forventninger om å ta i bruk nye undervisnings- og vurderingsformer legger ekstra press på underviserne. Erfaringsmessig kan det være utfordrende å få undervisere ut av de tradisjonelle rammene for undervisning og vurdering som ligger dypt forankret i kulturen vår: tanken om at kunnskap kan måles i form av tester eller eksamener.¹¹ Raaheim et al. peker dessuten på at mange vitenskapelig ansatte opplever «organisational fatigue» som følge av mange og gjentatte toppstyrte reformer knyttet til å standardisere norsk høyere utdanning til europeiske standarder de siste tjue årene. Andre funn av Raaheim et al. viser at mangel på kunnskap om vurdering og vurderingsformer er en annen grunn til at tradisjonell sluttvurdering er så utbredt.¹²

Retningslinjer for vurdering ved UiB legger tydelige føringer for hva vurdering kan og skal være. Å få dette til vil være utfordrende for den enkelte ansatte, både for vitenskapelig og administrativt. For å effektivt kunne drive utdanningsutvikling, bør det utarbeides en konkret plan for hvordan retningslinjer for vurdering skal implementeres i praksis, herunder en forenklet tolkning av mulighetene for utdanningsutvikling gitt begrensninger i nasjonalt lovverk og UiBs reglement og retningslinjer, som mange opplever som hindringer for utvikling.

¹⁰ <https://www.uib.no/student/49372/s%C3%B8rviserkl%C3%A6ringa-om-undervisning-vurdering-og-eksamen>

¹¹ Se Dysthe og Engelsen (red.) (2003). *Mapper som pedagogisk redskap*. Abstrakt forlag, s. 42.

¹² Raaheim et al., 2018, s. 8.

Det fremstår som et behov at hver ansatt ved UiB enkelt kan få oversikt over hva som forventes av han/henne og hva den enkelte kan forvente av UiB.

Arbeidsgruppens anbefalinger – Forventningsavklaring

Forventningsavklaring med studenter

- Omdøpe sørviseerklæringen til *Gjensidig avtale*.
- Revidere innhold i *Gjensidig avtale* for studenter for å gjenspeile faktiske forventninger (Appendiks 1: Forslag til revidert Gjensidig avtale mellom studenter og UiB om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen)
- Økt synlighet av innholdet i Gjensidig avtale for studentene gjennom:
 - Revidert tekst i Semesterregisteringen som trekker ut hovedpunktene (Appendiks 2: Forslag til revidert tekst i Semesterregisteringen som trekker ut hovedpunktene i gjensidig avtale)
 - Innarbeide forventninger til aktiv læring på alle emnesider på nett (Appendiks 3: Forslag til hvordan innarbeide forventning til aktiv læring i alle emnesider på nett)

Disse tiltakene vil kunne implementeres raskt og gjelde fra høsten 2019.

Forventningsavklaring med UiBs ansatte

- Implementering av Gjensidig avtale mellom UiB og ansatte om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen (Appendiks 4: Forslag til Gjensidig avtale mellom UiB og ansatte om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen).

UTDANNINGSUTVIKLING FREM MOT 2021/2022

Kommende revisjon av Universitets- og høyskoleloven

Kunnskapsdepartementet satte i juni 2018 ned et lovutvalg (Auneutvalget¹³) som skal gjøre en helhetlig gjennomgang og vurdering av regelverket for universiteter, høyskoler og studentvelferd. Herunder skal utvalget blant annet særlig vurdere bestemmelsene om eksamen og klage. Utvalget skal levere sin rapport innen 1. februar 2020.

Basert på de opplevde utfordringene knyttet til særlig eksamen og klage, har arbeidsgruppen forventninger om at Auneutvalgets revisjon av UH-loven vil forenkle og forbedre arbeidet med formativ vurdering og aktiv læring, samtidig som studentenes rettsikkerhet blir opprettholdt. Utvalgets frist medfører at UiB kan jobbe systematisk med midlertidige tiltak for å legge til rette for utdanningsutvikling innenfor dagens UH-lov, reglement og retningslinjer frem til revidert UH-lov er på plass, optimistisk estimert til starten av studieåret 2021/2022.

Tiltak for å tilrettelegge for utdanningsutvikling

Arbeidsgruppen fremhever under noen konkrete områder som vil kunne gi en positiv effekt for utdanningsutviklingen ved UiB frem mot 2021/2022. Listen er ikke uttømmende, men vil være et effektivt supplement til den pågående utviklingen ved UiB.

Veiledning for bruk av vurderingsformer

Per i dag er mappevurdering er den vurderingsformen ved UiB som gir størst rom for utdanningsutvikling i lys av dagens reglement og retningslinjer. Mappevurdering er regulert av studieforskriftens §6.2.5:

«Mappevurdering er det når ett eller flere arbeider, herunder aktivitet eller prestasjon, leveres/utføres i løpet av den tiden emnet pågår eller samlet mot slutten av emnet. Innholdet i mappen vurderes som en helhet. Prosess og progresjon kan inngå i denne vurderingen.»

Mappevurdering er imidlertid en vurderingsform som det knytter seg mange spørsmål og utfordringer til, og vi ser at det eksisterer mange ulike tolkninger av hva mappe og mappevurdering er ved UiB. I boken *Mapper som pedagogisk redskap*, peker redaktørene Olga Dysthe og Knut Steinar Engelsen på fire ulike kjennetegn ved mapper i pedagogisk sammenheng:

For det første er ei «mappe» ei samling av fagleg arbeid gjort over ein lengre tidsperiode (...)

For det andre er det viktig å presisere at ei mappe kan innehalde alle typar arbeid som det er aktuelt å vurdere i ei utdanning, ikkje berre ark med tekst og/eller bilde (...)

¹³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-utvalg-skal-gjennomga-regelverket-for-hoyere-utdanning/id2605738/>

For det tredje blir portfolio-omgrepet internasjonalt knytta saman med refleksjon og sjølvvurdering (...)

For det fjerde inneber bruk av mapper at både prosess og produkt er viktige. Vel ein mapper som vurderingsform, har det konsekvensar for undervisinga og for studentane sin læringsprosess.¹⁴

For mange fagmiljø er mappe først og fremst en praktisk måte å samle studentenes arbeid på, uten intensjon om å vurdere studentenes læringsprosess. Andre fagmiljø er tro mot den pedagogiske definisjonen av mappe, i tråd med Dysthe og Engelsen. Disse ulike oppfatningene gjør at mappebegrepet blir tvetydig og at mappevurdering blir brukt ulikt. Dette genererer vidare ulike spørsmål blant annet knyttet til studentenes rettsikkerhet og hvordan man best skal ivareta denne. De spørsmålene det knytter seg mest usikkerhet til er hvilke deler i en mappe som kan påklages og hvilke som ikke kan. Videre er også håndtering av sykdom på en eller flere deler i mappen og hvordan dette slår ut på vurderingen viktig å få konkretisert.

Gitt det pågående arbeidet i UiB læringslab og teamet som støtter utformingen av dispensasjonssøknader og deres erfaringer, ser arbeidsgruppen det som hensiktsmessig å avvente det vidare arbeidet med avklaringer knyttet til mappevurdering til vi har fått konkrete eksempler på dispensasjon fra studieforskriften. Det vil det gjerne også være behov for utvikling av tekniske løsninger.

Lokale og nasjonale insentivordninger for utdanningsutvikling

Insentivordninger for utdanningsutvikling legger spesielt til rette for utdanningsutvikling i lys av dagens begrensninger, særlig ved å supplere finansiering og dekke kostnader til utdanningsutvikling. Videre er det knyttet prestisje til ordningene, og ordningene er med på å viske ut skillelinjene mellom forskning og undervising ved å legge til rette for en forskende tilnærming til utdanningsutvikling.¹⁵

Meritteringsordninger

Kunnskapsdepartementet krever at alle universitet og høyskoler skal utvikle meritteringssystemer for utdanning i løpet av 2019. Ved UiB er dette arbeidet i full gang, de fleste etter mal fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, som har hatt denne ordningen siden 2017. Målet med meritteringsordningen er å heve undervisningens status gjennom systematisk og dokumentert arbeid med undervisningsutvikling, i tillegg til at ordningen skal bidra til å utvikle en kollegial og profesjonell undervisnings- og lærerkultur.

¹⁴ Dysthe og Engelsen. "Mapper som lærings- og vurderingsform" i *Mapper som pedagogisk redskap. Perspektiver og erfaringer*, 2003, s. 13-14.

¹⁵ F.eks. Scholarship of Teaching and Learning (SOTL). UiB arrangerte i 2018 ISSOTL, verdens største konferanse om forskning på utdanning: <https://www.nokut.no/hendelser/2018/oktober/issotl-2018-toward-a-learning-culture/>

UiBs insentivordning for studiekvalitet

Formålet med insentivordningen er å tilrettelegge for utviklingstiltak som skal bidra til økt studiekvalitet og til økt gjennomstrømning. UiBs utdanningsutvalg tildeler midler i henhold til vedtatte retningslinjer og satsningsområder:

- a) Prosjekter med tidsavgrenset varighet, som hovedregel inntil ett år.
- b) Spesielle satsningsområder som er definert i utlysningen av insentivmidlene.
- c) Uglepris. kr 100 000,-.

I tillegg har enkelte fakulteter lokale intensivordninger, som studiekvalitetsprisene på kr 25 000,- ved Det psykologiske fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Dikus kvalitetsprogrammer

Gjennom opprettelsen av Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku), har regjeringen samlet de ulike insentivvirkemidlene for utdanningsutvikling. I tillegg til NUVs/Dikus 2-årige **prosjektmidler**, lyste Diku ut inntil 40 mill. til utviklingsprosjekter som skal utvikle, prøve ut, evaluere og ta i bruk studentaktive læringsformer og læringsfremmende vurderingsformer, under **Program for studentaktiv læring**. I tillegg er det varslet at Diku i 2019 vil utlyse midler til etablering av nye **Sentre for fremragende utdanning (SFU)**.

Koordinering av støttetjenester for utdanningsutvikling ved UiB

UiB læringslab er et godt eksempel på en samling av sentrale støttetjenester på tvers av kompetanseområder for å øke fokus på en helhetlig utdanningsutvikling, både gjennom økt samarbeid om primærtjenestene som tilbys og gjennom prosjektområdene Læringsdesign og Verktøy- og tjenesteutvikling.

Det horisontale samarbeidet mellom de sentrale avdelingene vil i løpet av 2019 understøttes av en økt satsning på vertikalt samarbeid i organisasjonen, mellom UiB læringslab og fakultet/institutt. Gjennom arbeid i prosjektområdet Læringsdesign skal det etableres fakultetsvise læringsdesignteam, som legger til rette for kompetanseheving i hele organisasjonen samt økt samarbeid og erfaringsdeling. Læringsdesignteamene vil sammen med UiB læringslab bli viktige støttespillere for utdanningsutvikling ved de respektive fakultetene.

Et videre økt fokus økt samarbeid og bedre samarbeid både vertikalt og horisontalt innad ved UiB vil være essensielt for å få til et best mulig miljø for utdanningsutvikling og kompetanseutvikling for læring ved UiB.

Arbeidsgruppens anbefalinger – Utdanningsutvikling frem mot 2021/2022

Arbeidsgruppen vil, med forventning om at utkastet til retningslinjer for vurdering levert 11. januar 2019 tas videre og vedtas, fortsette og fullføre arbeidet som beskrevet i mandatet våren 2019. I samarbeid med relevante ressurser ved UiB læringslab og Studieadministrativ avdeling, vil arbeidsgruppen utarbeide flere tiltak for å ta i bruk retningslinjer for vurdering.

Dette innebærer at arbeidsgruppen innen 1. mai 2019 vil:

- Utarbeide *Veiledning for bruk av vurderingsformer* ved UiB, herunder avklaringer knyttet til (varianter av) mappevurdering.
- Utarbeide en kortfattet ABC-håndbok for vurdering, som tydeliggjør prosessen for vurdering og vurderingsendring for underviser/emneansvarlig og administrasjon.
- Konkretisere områder i UiBs reglement og retningslinjer som setter, eller kan oppfattes å sette, begrensninger på utdanningsutviklingen ved UiB, og så langt det er mulig foreslå presiseringer/endringer som legger til rette for utdanningsutvikling ved UiB i påvente av endringer i UH-loven.
- Foreslå en videre tverrfaglig samarbeidsstruktur i driftslinjene for videreføring av utviklingen av UiBs reglement og retningslinjer etter at arbeidsgruppen har fullført sitt arbeid.

Videre anbefaler arbeidsgruppen:

- Videreføring av muligheten for å søke dispensasjon fra studieforskriften ut over prøveperioden for å etablere størst mulig handlingsrom for utdanningsutvikling.
- Videre satsning på lokal og ekstern finansiering av utdanningsutviklingsprosjekt, der UiB læringslab fungerer som koordinator av støttetjenester.
- Økt satsning på koordinering av støttetjenester og utvikling innen utdanningsutvikling, med særlig fokus på samarbeid mellom undervisere, administrative og pedagoger.

APPENDIKS

Appendiks 1: Forslag til revidert Gjensidig avtale mellom studenter og UiB om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen

Gjensidig avtale mellom studenter og UiB om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen

UiB skal leggje til rette for eit forskningsbasert undervisningsopplegg med relevante vurderingsformer som bidrar til di faglege og intellektuelle utvikling.

Alle studieprogram ved UiB har eit fagleg innhald som studenten skal følgje. Nokre studieprogram legg opp til stor fagleg valfridom, medan andre har det meste som obligatoriske emne. Dette er spesifisert i studieplanane for dei enkelte programma.

Når du kjem til universitetet, skal du gjere ein avtale med institusjonen om ein utdanningsplan dersom du er tatt opp til eit studium med eit omfang på minimum 60 studiepoeng. Denne planen er todelt. Utdanningsplanen del I er felles for alle studentane ved UiB og omtaler generelle forhold ved studiet og synleggjer rettar og plikter mellom deg som student og UiB. Utdanningsplanen del II omtaler studieprogrammet du er tatt opp til meir i detalj og inneheld også den enkelte studenten sin studieprogresjon.

Du får opp din eigen utdanningsplan i Studentweb når du skal registrere deg som student. Du vil da bli bedt om å stadfeste den generelle planen i del I, og i del II skal du godta den føreslåtte progresjonen eller velje kva for emne du skal ta i det følgjande semesteret.

Universitetet ventar at du som student tar ansvar for eiga læring ved å:

- Rette deg etter lover og forskrifter som gjeld deg som student og studieprogrammet ditt
- Oppfylle krava som gjeld framstilling til og gjennomføring av eksamen
- Følgje prosedyrar for permisjon og fråvær frå studia eller eksamen
- Ta omsyn til personvern og ikkje gjer lyd- eller bildeopptak av undervisning eller vurdering
- Be om grunngjeving for eksamenskarakteren før du eventuelt klagar
- Sette deg nøye inn i informasjonen frå universitetet om oppmelding til undervisning og eksamen
- Ha respekt for andre sin produksjon og set deg inn i korrekt kildebruk.
- Sette deg inn i studiet sitt læringsutbytte og samla undervisnings- og læringsopplegg, samt eksamens- og vurderingsformer.
- Førebu deg og delta aktivt i dei undervisnings- vurderings- og læringsopplegga som universitetet legg til rette for
- Ta ansvar for å oppfylle dei obligatoriske krava som er sett i det faget du studerer

- Halde deg orientert om stad og tid for eksamen, kva utstyr du treng og kva hjelpemiddel som er tillatne
- Møte til og gjennomføre dei eksamenane du er meldt til/eventuelt trekkje deg innan oppgitt frist
- Delta i fagmiljøa si evaluering av studiekvaliteten
- Halde deg informert om klagefrist og universitetet sine klageprosedyrar

Universitetet tilrår at du som student:

- Legg til rette for eiga læring gjennom ein samla studieinnsats normert til 40 timars arbeidsveke gjennom heile studieåret, tilsvarande 1600 timar i studieåret, for heiltidsstudentar
- Ikkje lar lønna arbeid gå ut over arbeidet med studia og den planlagde studieprogresjonen din
- Møter regelmessig og tar aktivt del i gruppe- og kollokvieundervisninga som blir tilbode

Universitetet sine plikter og ansvar når det gjeld undervisning er å:

- Leggje til rette for eit forskningsbasert undervisningsopplegg som bidrar til di faglege og intellektuelle utvikling
- Formulere læringsutbytte som omfattar kunnskapar, ferdigheiter og generell kompetanse som skal vere oppnådd ved slutført studium
- Leggje til rette undervisninga, så langt det lar seg gjere, slik at det er mogeleg for studenten å gjennomføre studia i samsvar med utdanningsplanen
- Leggje til rette for varierte undervisnings- og læringsopplegg med studentaktive læringsformer
- Leggje undervisninga til rette slik at studentar som ønskjer det, kan delta på arrangement på fagkritisk dag
- Leggje til rette for bruk av digitale verktøy for læring
- Gi opplysningar i ditt studium/studieplan om korleis du kan delta i emne- eller programevaluering
- Syte for at avlyst undervisning blir tatt igjen innan rimeleg tid så sant dette lèt seg gjere
- Opplyse om permisjons- og fråværsordningar

Universitetet sine plikter og ansvar når det gjeld vurdering er at:

- Vurdering vert gjennomført i tråd med Retningslinjer for vurdering
- Det skal være ein klar samanheng mellom læringsutbyttet, undervisninga og vurderingsforma i eit emne
- Vurderingsforma skal være eigna til å teste læringsutbyttet i emnet og til at du får vist i kva grad du har oppnådd dette
- Vurderinga skal vere transparent, konsistent og rettferdig i høve til bidraget ditt. Vurderingskriteria skal være tilgjengelege, stabile og bygde på objektive vilkår.
- Vurderingsformene som vert nytta i løpet av ei studieprogram skal vere varierte og medverke til at du oppnår det heilskaplege læringsutbyttet for programmet
- Vurderinga skal legge til rette for at du som student tar aktivt del i læringsprosessen – både i det enkelte emnet og i programmet som heilskap
- UiB skal nytte vurderingsformer som er oppdaterte i høve til forskning på vurderingsfeltet og nytte digitale moglegheiter som stimulerer til innovasjon i vurderingspraksisen
- Vurderinga skal fremje læring og motivasjon gjennom tilbakemelding og evaluering

Universitetet sine plikter og ansvar når det gjeld eksamensgjennomføring er å:

- Syte for at all relevant informasjon om eksamensmelding, eksamensgjennomføring, sensur, klagerett og klagerutinar er lett tilgjengeleg, også på engelsk
- Syte for at eksamensplanane ligg føre innan dei fastsette fristane
- Gi eksamen på engelsk når emnet vert gitt på engelsk, og etter søknad til fakultetet når emnet vert gitt på norsk
- Gjennomføre eksamen og sensur på ein profesjonell og objektiv måte, innanfor gjeldande rammer og fristar
- Følge klare reglar og prosedyrar når studentar blir gripne i fusk eller andre brot på eksamensreglementet
- Ha klare og stabile reglar og prosedyrar for klagehandsaming

Appendiks 2: Forslag til revidert tekst i Semesterregistreringen som trekker ut hovedpunktene i gjensidig avtale

Rettigheter og plikter

Forholdet mellom deg som student og Universitetet i Bergen er gjensidig forpliktende. Utdanningsplanen fungerer som en kontrakt mellom deg som student og UiB, og denne skal oppdateres hvert semester for å være gyldig.

I Gjensidig avtale mellom studenter og UiB om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen [[hyperlenke til avtalen](#)] forteller UiB deg som student hva vi forplikter oss til å gjøre for å tilby en god studiehverdag for deg. Vi skal blant annet

- Legge til rette for varierte undervisningsopplegg og studentaktive læringsformer
- Sørge for at all relevant informasjon om eksamen, sensur og klagebehandling er lett tilgjengelig
- Bruke varierte vurderingsformer som er egnet til å teste læringsutbyttet og som kan vurderes ut fra objektive og transparente kriterier

Den forteller også hva UiB forventer fra deg som student av studieatferd og innsats. Vi venter at du tar ansvar for din egen læring og

- Forbereder deg og deltar aktivt i undervisnings-, lærings-, vurderings- og evalueringsopplegget vi tilbyr
- Setter deg inn i og følger opp den informasjonen som er relevant for deg og studiet ditt
- Retter deg etter gjeldende lover, forskrifter og annet reglement

Du har selv ansvar for å gjøre deg kjent med hele den gjensidige avtalen mellom deg som student og UiB [[hyperlenke til avtalen](#)] og reglene som gjelder for deg og studiet ditt.

Dine rettigheter og plikter som student finner du i regelsamlingen for UiB og i regelverket for fakultetet ditt.



Jeg er kjent med innholdet

Appendiks 3: Forslag til hvordan innarbeide forventning til aktiv læring i alle emnesider på nett

Kategori	Infotype	Tekst	Rettleiing og døme
Om aktiv læring (ny) On active learning	EB_AKTIVL (ny)	UiB forventer at du er en aktiv deltaker i undervisning og vurderingsaktiviteter på emnet, og tar ansvar for din egen læring. Les mer om hva du kan forvente av UiB og hva vi forventer av deg her: [lenke til gjensidig avtale] Få hjelp til å ta ansvar for din egen læring, studiemestring og eksamen, les mer her. [https://www.uib.no/student/81169/tips-om-studiemestring-og-eksamen]	Fakultet/Institutt kan supplere teksten med konkrete forventninger på det enkelte emne.

Teksten må implementeres som en ny kategori og infotype i FS, jfr. FS veiledning til informasjon om emner: <https://mitt.uib.no/courses/9257/pages/infotyper-pa-emner>

Denne infotypen må så legges inn i malen for UiBs emnebeskrivelser på nett.

Arbeidsgruppen anbefaler at sider for studiemestring og eksamen videreutvikles, gjerne i samarbeid med Sammen.

Appendiks 4: Forslag til Gjensidig avtale mellom UiB og ansatte om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen

Gjensidig avtale mellom UiB og ansatte om forventninger til undervisning, vurdering og eksamen

UiB ønsker å stimulere til studentaktiv læring gjennom hele studieløpet, og aktivt medvirke til at flest mulig gjennomfører studiene sine med godt læringsutbytte. Studentene skal utvikle gode verktøy for læring, og oppleve høyt samsvar mellom læringsutbytte, undervisning og vurdering. Bruk av varierte vurderingsformer og en tilnærming til vurdering som omfavner både de summative og normative sidene ved konseptet står sentralt i denne målsettingen. For å oppnå dette vil vi legge til rette for at du som underviser kan utvikle din egen vurderingskompetanse, og raskt ta i bruk hensiktsmessige undervisnings- og vurderingsordninger. Vårt mål er at du som ansatt skal ha en forskende og kunnskapsbasert tilnærming til din egen vurderingspraksis.

Som ansatt kan du forvente at UiB

- sikrer digital infrastruktur og fungerende systemer for undervisning, vurdering og eksamen
- inspirerer og legger til rette for innovativ vurderingspraksis og utprøving av alternative formative og summative vurderingsformer
- legger til rette for måling og analyse av effekten av vurdering (læringsanalyse)
- legger til rette for at du kan utvikle din vurderingskompetanse
- synliggjør og legger til rette for deling av erfaring og forskning på vurderingspraksis
- legger til rette for involvering i digitale læringsfelleskap
- gjennomgår studieprogram for å sikre god sammenheng mellom læringsutbytte, lærings- og undervisningsaktiviteter og vurderingsformer

UiB venter at du som ansatt

- bruker varierte lærings-, undervisnings- og vurderingsformer som fremmer aktiv læring
- bruker vurderingsformer som samsvarer med undervisnings- og læringsformer og er i tråd med UiBs Retningslinjer for vurdering
- bruker formativ vurdering og studentmedvirkning når det er formålstjenlig
- utnytter digitale muligheter i undervisning og vurdering
- utvikler, vedlikeholder og dokumenterer din (digitale) undervisnings- og vurderingskompetanse, for eksempel gjennom utvikling av din pedagogiske mappe
- oppdaterer deg på forskning på vurderingsfeltet
- utvikler sensorveiledninger som er i tråd med læringsutbyttebeskrivelser, undervisning og andre læringsaktiviteter, samt UiBs retningslinjer for sensorveiledninger
- vurderer studenters prestasjoner på grunnlag av fastsatte kriterier og karakterbeskrivelser
- søker relevant etterutdanning i universitetspedagogikk

